

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Kodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Mishle

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

יח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9155

שהוא מזכרו: (כג) כשחוק לכסיל עשות זמה. עלת חטאי: וחכמה. כשחוק לאיש חנוכה כלומר קלה היא בעיניו לעשות: (כד) מגורת דשע. מה שהוא ירא יבא לו דור הפלג' אמרו (ראשית י') כן נפון וסופן כתיב ויפן ה' אות' משם (שס): ותאות לדיקי' יתן: מי שבידו ליתנה (לחת): (כה) כעבור סופה ואין דשע. פתאו' בא עברת רוח סערה נכרת הרשע ממקומו: (כח) תוחלת לדיקים שמחה: סופה מתקיימת ושמים: ותקות רשעים תאבד. כי לא תבוא: (כט) מעוז לחוס דרך ה' ומחטה היא לפועלי און. שאינן הולכין בה והיא נפרעת מהם: (ל) לדיק לעולם כל ימוט. כשהוא מט חין מוטתו מוטת עולם כי יסול וקס: (לא) פי לדיק ינוצ חכמה. ידבר לשון ניצ שפתיים (ישעיה ג' ז'): (לב) שפתי לדיק ידעון רכון. יודעים לרעות ולפיים את צוראן ויודעים את הצרות ולהטיל שלום ביניהם:

יא (ב) בא זדון ויבא קלון ואת לנועים חכמה. תבא חכמה: תומת

ב א ו ר

(כג) כשחוק לכסיל עשו' הכסיל גם כשחוק יעשה זמה והנצון יפעל פעולת חכמה גם כשחוק והב"ק של כשחוק כמו ב"ת ואין זה זר כאשר הערנו כמה פעמי' ותרגומי יתכן גם לדעת המפרשים שהכוונה כי נקל הוא לכסיל עשות זמה כשחוק וכן החכמ' לנכון. (כד) וחאות צדיקים

יתן

(כג) כשחוק לכסיל עשות זמה וחכמה לאיש תבונה: (כד) מגורת רשע היא תבואנו ותאות צדיקים יתן: (כה) כעבור סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם: (כו) כחמץ ולשנים וכעשן לעינים בן העצל לשלחיו: (כז) יראת יהוה תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה: (כח) תוחלת צדיקים שמחה ותקות רשעים תאבד: (כט) מעוז להם דרך יהוה ומחטה לפעלי און: (ל) צדיק לעולם בל-ימוט ורשעים לא ישכנו-ארץ: (לא) פי צדיק ינוב חכמה ולשון תהפכות תכרת: (לב) שפתי צדיק ידעון רצון ופי רשעים תהפכות:

יא

(א) מאזני מרמה תועבת יהוה ואבן שלמה רצונו: (ב) בא-זרון ויבא קלון ואת-צנועים חכמה:

משלי י יא

באור כו

יח, הנותן והוא השם
 יתברך. (ה) כעבור סופה,
 תרגמתי כדעת רש"י ורלב"ג
 שהכוונה כמעט עבור סופה
 ואין רשע, כענין רוח עברה
 זו ואינו (תהלים ק"ג ט')
 והלדיק מולק ניסוד עולם.
 (כח) תוחלת צדיקים,
 יען תאות לדיקים אך טוב
 לכן גם התוחלת תתן עונג
 לנפשם, חולם בתקו' הרשעי'
 אשר רעה נגד פניה' תאבד
 השמת' הזאת. (כט) מעוז
 לתום דרך ה' לומר
 השגחתו על בראיו כענין
 הודיעני נא את דרכיך
 (שמות ל"ג י"ג) עיין שם
 בבאור; כי השגחת הנורא
 היא מעוז לתום ומחנה
 לטובלי און, ובמסוק הבא
 יבאר הסבה מדוע היא
 מעוז ללדיק ומחנה לרשע
 לפי שהיא תסובב אלדיק
 לעולם כל ימות וגו'.
 (לא) פי צדיק, לדעתי
 הכוונה שפי לדיק ינוב
 (יפריח תמיד, כי החכמה
 תחדש נעוריו) ויחסר מ"ס
 השמוע כאשר הערנו כמה
 פעמים, חולם תהפכות
 (והוא אשר ידבר אחד כמה
 ואחד בלב) אם גם ערום
 תערי' עד מהרה תכרת, יען
 אין שרש' בחכמה האמתית.
 ותרגמתי תכרת (פער)
 דתרת (לעומת ינוב, כאשר
 יבין כל יודע בלחות הלשון.
 (לב) שפתי צדיק ידעון
 רצון, כבר אמר הראב"ע
 ידעון לדבר רכון, ועפ"ז
 יראה לי הכוונה כי שפתי
 לדיק ידברו את הרכון
 דיא

(כג) דעם טהאָרען איזט לאַטער בענעהען,
 דעם פֿערנינפֿטיגען ווייזע האַנדלונג, איין שפּיעל.
 (כד) וואָס דער גאָטטלאָזע פֿירכטעט טריפֿט איהן,
 וואָס דיא פֿראַממען ווינשען ווירד ערפֿיללט.
 (כה) קוים פֿעהרט איין שטורמוינד פֿאָראַיבער, וָאָ איזט
 דער בעזעוויכט דאָהין,
 דער פֿראַממע שטעהט פֿעסט וויא דיא וועלטשטיטצע.
 (כו) וואָס עכסיג דען צעהנען, רויך דען אויגען איזט,
 דאָ איזט דער פֿוילע זיינען זענדרען.
 (כז) גאָטטעספֿורכט פֿערמעהרט דיא לעבענסטאָגע,
 דיא יאהרע דער גאָטטלאָזען ווערדען פֿערקירצט.
 (כח) דאָ פֿערלאַנגען דער פֿראַממען ברינגט פֿריידע,
 דאָ האַפֿפען דער פֿרעפֿלער פֿערניכטעט זיא.
 (כט) דיא פֿאָרזעהונג גאָטטעס איזט דעם אוינשולדיגען איינע
 צופֿערזיכט,
 איין שרעקען דען איבעלטהעטערן;
 (ל) (דען דורך זיא) ווירד דער גערעכטע ניכט אויף איממער
 וואַנקען,
 דיא פֿרעפֿלער ניכט איממער דאָ לאַנד בעוואָהנען.
 (לא) דער מונד דער פֿראַממען בלייבט דורך ווייזהייט איממער
 בליהענד,
 דיא פֿאַלשע צונגע אַבער פֿערדאָררט.
 (לב) דיא ליפּפען דעם פֿראַממען שפרעכען דען אינגערן
 וויללען אויס,
 דער מונד דעם פֿרעפֿלערם אַבער שפּריכט פֿערשטעללט.

יא

(א) פֿאַלשע וואַגע איזט דעם עוויגען איין גרייל,
 פֿאַללעם געוויכט איהם וואָהלגעפֿעלליג.
 (ב) דען איבערמיטהונגען בעגלייטעט שמעהונג,
 דען בעשיידענען ווייזהייט.

דיא
 כִּי־אֵשׁ הוּאָ בִּלְבָבָם, אֹהֶל פִּי רָשָׁעִים יִדְבַּר הַיֶּסֶד רָכוֹן לָבָם וְכֵן תִּרְגַּמְתִּי.

יא (ב) בא ודון, תרגמתי כדעת הראב"ע שהכוונה אם יבא אש זדון (אשר יחשוב אני
 ואפסי עוד) בחברת אנשים, יבוא עמו קלון, כי הוא אך יתכבד בקלון של חבירו וישפך בזה על
 הגודע'י, חולם את לנועים והמה האנשים אשר לא יאמינו בעלמם ולא ישרו סרפם על רעיהם תבוא
 חכמה

(ג) תומת ישראל תנחם. תנהלם: וסלף בוגדים יחדם. ישדדס: (ו) ובהות בוגדים ילכדו. בהות שהם עושי' הם נלכדים והמקרא מסורס הוא כלומר ובוגדי' בהות ילכדו: (ז) במות אד' רשע תאבד תקוה. כל הנושעים בו: ותחלת אוני' אבד'. תחלת בניו שהם אונו אבדה כי בזכותו לא תבוא להם טובה אבל במות לדיקים יש לבניהם מנוח בלדקתם: (ח) לדיק מצרה נחלץ. במות רשע ולמקרא העליון זה מחובר: (ט) בפה חנף. חנף המסית חבירו בדרך רע משחיתו בפיו: ובדעת לדיקים יחלצו. והלדיק נחלץ ממנו בדעת התורה שהזהירה עליו לא תאבה לו וגו' (דברים י"ג): (יא) תרום קרת. תתקיי' תקרת הבית בגבהה מלפול בעוד שהיו מלכי יהודה ישראל העמידה תפלת' את זה"מק: (יב) ואיש תבונות יחריש. כשמבזה החסר לב כמו שאול דכתיב (שמואל א' י"א) ויבזהו ולא הביאו לו מנחה. ויהי כמתריש: (יד) באין תחבולות. כשכרה באה על ישראל ואינן נותנין לב להבין ולהתענות ולעשו' תשובה יפול עם: (טו) רע ירוע. הרשע יתרוץ אשר ערב לבו לעב"וס: ושונא תוקעים. תוקעים קף למסיתיהם וללכת בעצתם. ורבותינו דרשוהו בערבות ממון

ב א ו ר

חכמה, כי לא ידברו אך מעניני החכמה והמוסר. (ג) חמת ישראל, מלת ישראל מושך עלמו ואחרת, והכוונה תומת ישראל ישר תנחם

- (ג) תִּמְתַּת יִשְׂרָאֵל תִּנְחָם וְסִלַּף בְּגֵדִים וְשָׂדָם:
- (ד) לֹא יִוָּעֵיל הַזֶּן בְּיוֹם עֲבָרָה וְצַדִּיקָה תִּצְוֵל מִמּוֹת:
- (ה) צַדִּיקַת תַּמִּים תִּישַׁר דְּרָכּוֹ וּבְרִשְׁעָתוֹ יִפֹּל רָשָׁע:
- (ו) צַדִּיקַת יִשְׂרָאֵל תִּצְוֵל וּבְהוֹת בְּגֵדִים יִלְכְּדוּ:
- (ז) בְּמוֹת אָדָם רָשָׁע תֵּאבֵד תְּקוּהָ וְתוֹחֶלֶת אוֹנִים אֲבָדָה:
- (ח) צַדִּיק מִצְרָה נִחְלָץ וַיָּבֵא רָשָׁע תַּחְתּוֹ:
- (ט) בְּפֶה חֲנֹף יִשְׁחַת רַעְהוּ וּבְדַעַת צַדִּיקִים יִחְלָצוּ:
- (י) בְּטוֹב צַדִּיקִים תִּעֲלֶץ קַרְיָה וּבְאָבֵד רָשָׁעִים רִנָּה:
- (יא) בְּבִרְכַת יִשְׂרָאֵל תִּרוֹם קַרְתָּ וּבְפִי רָשָׁעִים תִּהְרָם:
- (יב) בְּדִלְרַעְהוּ חֲסֵר־לֵב וְאִישׁ תְּבוּנוֹת יִחְרִישׁ:
- (יג) הוֹלֵךְ רַכִּיל מִגְּלֵה־סוּד וְנִאֲמַן־רוּחַ מִכֶּסֶף דְּבָר:
- (יד) בְּאֵין תַּחְבֻּלוֹת יִפֹּל־עַם וְתִשׁוּעָה בְּרַב יוֹעֵץ:
- (טו) רַע־יְרוּעַ כִּי־עָרַב זָר וְשֹׂנֵא תוֹקְעִים בּוֹטְחִ:

(ג) דיא אינפאלט דער רעדליכען, לייטעט זיא גערפאדע, דיא היימטיקע דער טריאלאזען, שטירצט זיא אינו פערדערבען.

(ד) רייכטהום ניטצט ניכט אַם טאָגע דעם אונגליקס, נור טונענד רעטטעט פֿאַם פֿערדערבען.

(ה) גערעכטיגקייט דעם רעדליכען עכנעט איהם דען וועג, דער בעוועוויכט שטירצט דורך זיינע אייגענע באַזוהייט.

(ו) דיא פֿרעממיגקייט בעפֿרייעט דיא רעכטשאַפֿענען, דיא פֿרעפֿלער ווערדען פֿאַם אונגליק פֿעסט געהאלטען.

(ז) מיט דעם טאָדע ענטשווינדעט דעם גאָטטלאָזען אַללע האַפֿפֿונג, דיא אונגערעכטיגטען, זעהען אַללע ערוואַרטונגען פֿערניכטעט.

(ח) דער גערעכטע ווירד פֿאַם דראַנגאַל בעפֿרייעט, אונד אַן זיינער שטעללע קעמט דער רוכלאָזע.

(ט) דער היילער ווכט דורך איכעררעדונג דען פֿריינד צו פֿערדערבען,

דיא איינזיכט דער גערעכטען שייטעט זיא.

(י) דער וואַהלפֿאַהרט דער גערעכטען ערפֿרייעט זיך דיא גאַנצע שטאַדט,

אונד יובעלט ביים אונטערנאַנג דער גאָטטלאָזען.

(יא) דורך זעעגענרייכע פֿערוואַלטונג דער רעדליכען, ער העכט זיך דיא שטאַדט,

דורך דיא אַנאַרדונג דער גאָטטלאָזען, ווירד זיא צערשטערהט.

(יב) דער אונפֿערשטענדיגע שמעהעט זיינען נעכסטען, דער פֿערנינפֿטיגע וויים צו שווייגען.

(יג) דער פֿערליימדער ענטדעקט געהיימניסען, דער טרייאגעזינטטע פֿערשווייגט זעלבסט גערינגפֿיגיקעס.

(יד) אָהנע לייטונג געהט דיא נאַציאָן צו גרונדע, וואַהלפֿאַהרט איזט נור בייא פֿלייסגער בעראַטהונג.

(טו) איבעל געהט עס דעם, דער בייא פֿרעמדען זיך פֿערברגט, ווער גוטשטעהען שייעט, געהט זיכער.

איין

תנחום. ישדם. יניא עליהם
האודוהשכר. (ד) לא יועיל
הון ביום עברה, ביום
שיעבור זעם, והכשדי תרגם
לא יועיל הון לא מהני
שקרא, ואולי מענין לא תונה
אם גם שאינו ממשקלו.
(ו) צדקה ישרים, בפסוק
הקודם אמר כי הלדיק לא
יכל והרשע יפול בשחת,
ועתה יוסיף המליץ שאם
גם יארע לפעמים שגם
הלדיק יפול בשחת ככל זאת
בלדקתו עד מהרה יכלל,
אולם הרשע ילכד בנות
באין להמלט; והות הוא
האיד והשכר (אונגליק) כמו
עד יעבור הוות (תהלים
כ"ז ב') ולכוונה הזאת
תרגמתי. (ז) ותחלת
אונים, כתב הרד"ק בשם
אין ו"ל: והנה הוי"ו צמלת
מתשנות אונך (ירמיה
ד') כמו עולָה ועוֹלָה
פעם נחה ופעם נעה, וכתב
החכם ר' יעקב בן אלעזר
ז"ל מזה הענין ותחלת
אונים אבדה ע"כ, וע"פ
הדעת הזאת תרגמתי, וכונ'
הכתוב כי הרשע והאיז
און אשר לא יאמין כי מקור
חיים השאיר לנו הטבע
אחרי המות הוא בתכלית
הרעה כי צמותו יאבד הכל.
(ט) בפח חנק, שעור הכתוב
כי החונף ישחית רעהו בפיו,
אולם הלדיקים צדעתם
יחללו. (יא) בברכת ישראל,
ע"י הזכרה אשר ישפיעו
הישרים בהנהגת המדיני
תרום הללחת העיר, וע"י

הדתות והמקיס לא טובים אשר יתנו הרשעים תהרס תקון הקבוצן, ובפי הוא כמו על פי ה', וקרוב
לזה פירש הרלב"ג. (יב) חסר לב, חסר בינה כי הוא עומד לעמת איש תבונות וכן תרגם הכשדי.
(יג) הולך רכיל, שעורו המלשין [כמו לא תלך רכיל (ויקרא י"ט ט"ז)] ועיין מה שכתבנו שם בהמעמר
הוא יגלה סוד רעהו, אולם הנאמן רוח יכסה גם דבר קטן, ודבר ענינו כמו דבר מה יהי' מה שיהי'.
(יד) באין תחבלות, כבר אמרנו לעיל (א' ה') כי תחבולה נגזר מן חבל וענינה ההנהגה וכן הבוונה
כאן, שאם אין הנהגה כראוי עד מהרה ייגדר הללחת העם, אולם בהרבות העלות יש תשועה.
ואף הכשדי תרגם גם כאן מדברא כדלעיל, אך לדעתו יהי' פה תאר ושעורו איש תחבלות וגם זה
נכון. (טו) רע ירוע, ידוע כי רוע ורעה אחים המה (עיין שרשים לרד"ק), לכן לדעתי גם
רע גם ירוע הם שניהם מענין רעה וזא השם עם הפעל לחזק.

ממון: (טז) תתמוך כבוד.
 כ"י תקרב תמיד לכבוד
 הקב"ה ותורתו: (יז) גומל
 נפשו - גומל טובה לקרוביו
 איש שהוא חסיד: ועובר
 שארו אכזרי. והאכזרי הוא
 עובר את קרוביו: (יח) רשע
 עושה פעולת שקר. פעולתו
 של רשע משקרת לו כסבור
 שתפקיים בו הללחתו והכל
 אבד: וזרע לדקה שבר
 אמת. והזרע לדקה היא
 פעולת של אמת כי בודאי
 בטוח הוא שיקבל פעלו
 בסוף. שבר קרוי "לבלע"ז
 כאדם הסובר אמת המים
 כדי ללקוט דגים ונטוח
 שימלאם דגים הרבה ודומ'
 לו כל עושי שבר אנמי נפש
 (ישעי' י"ט): (יט) כן לדקה
 לחיים. אמתה של לדקה
 סופה לחיים כמו כן בנות
 ללפחד דוברות (מדבר כ"ז):
 (כא) יד ליד. כלומר מיד
 הקב"ה לידו תבא לו שבר
 פעולתו ולא ינקה מן הרע'
 אשר עשה: (כב) גוס זהב
 באף חזיר. שמלכלך אותה
 באשפות כן ת"ח הסר מן
 הדרך הטובה: וסרת טעם.
 פורש מן התור': (כג) תקות
 רשעים עברה. בטוחים
 ומקוים לגיהנם: (כד) יש
 מסור. ממונו כגון ללדקה
 ונוסף עוד: וחושך. עלמו
 מיושר אך למחסור יהי לו:
 (כה) נפש ברכה. שהוא
 וותרן בממונו וכל ל' ברכה
 פשוט "בלע"ז: ומרוה.
 שמשביע את העניים: גם
 הוא יורא. ישבע טוב:
 (כו) מונע בר. מללמד
 תורה: (כז) שוחר טוב.
 החפץ להדריך את הבריות
 בדרך טובה ומוניח ומיסר
 אותם: יבקש רלון. הוא
 חפץ שיהי' הקדוש ברוך הוא
 רולה בס ומתפייס עמם:
 רלון. אפיימ"ט בלע"ז:
 עובר

(טז) אִשְׁת־הֵן תִּתְמוֹךְ כְּבוֹד
 וְעֲרִיצִים יִתְמְכוּ-עִשָׂר:
 (יז) גֹּמֵל נַפְשׁוֹ אִישׁ חֶסֶד
 וְעֹכֵר שְׂאֵרוֹ אֲכֹזְרִי:
 (יח) רָשָׁע עֹשֶׂה פְעֻלַּת-שָׁקֶר
 וְזֵרַע צְדָקָה שֶׁכֶּר אֵמֶת:
 (יט) כֵּן צְדָקָה לְחַיִּים
 וּמִרְדָּף רָעָה לְמוֹתוֹ:
 (כ) תּוֹעֵבֶת יִהְיֶה עֲקֻשֵׁי-לֵב
 וְרִצּוֹנוֹ תְּמִימֵי הָרֶדֶךְ:
 (כא) יָד לְיָד לְאֵי-יִנְקָה רֵעַ
 וְזֵרַע צְדִיקִים נִמְלֵט:
 (כב) גֹּסֶם זֶהָב בְּאֵף חֲזִיר
 אִשָּׁה יִפָּה וְסֶרֶת טָעַם:
 (כג) תְּקוּת צְדִיקִים אֶךְ-טוֹב
 תְּקוּת רָשָׁעִים עֲבָרָה:
 (כד) יֵשׁ מִפֹּזַר וְנוֹסֵף עוֹד
 וְחֵשֶׁךְ מִיֶּשֶׁר אֶךְ-לְמַחְסוֹר:
 (כה) נַפְשׁוֹ בְּרָכָה תְּדַשֵּׁן
 וּמִרְוֵה גַם-הוּא יוֹרֵא:
 (כו) מוֹנֵעַ בֵּר יִקְבְּהוּ לְאוֹם
 וּבְרָכָה לְרֹאשׁ מִשְׁבִּיר:
 (כז) שׁוֹחֵר טוֹב יִבְקֹשׁ רִצּוֹן
 וְדַרְשׁ רָעָה תְּבוֹאֲנוֹ:
 (כח) בּוֹטֵחַ בְּעִשְׂרוֹ הוּא יִפֹּל
 וְכַעֲרָה צְדִיקִים יִפְרָחוּ:

(טז) איין האלדועליגעס ווייב ערהעלט דיא הויזעהרע, טהעטיגע מענגער שאַפֿען רייכטהום ;
 (יז) דער פֿראַממע פֿפֿלעגט זיך גערן, ווער זיינען לייב קאַסטייעט, איזט גרויזאַם.
 (יח) דער גאַטטלאָזע אַרבייטעט אום שיינגוט, ווער גערעכטיגקייט זאָעט, ערנדטעט וואַהרען לאַהן.
 (יט) וואַהרליך דיא טוגענד פֿיהרט צום לעבען, דאַן לאַסטער פֿערפֿאַלגט צום טאָדע.
 (כ) איין אַכשייא האַט גאַטט אַן טיקקישען געמיטהערן, וואַהלגעפֿאַללען אַן רעדליך וואַנדעלנדען.
 (כא) דאַן אונגעכט בלייבט אויך אין דער לעטצטען האַנד ניכט אונגעאַהנדעט,
 דיא נאַכקאַממען דער פֿראַממען זינד פֿאַן איבעל בעפֿרייעט.
 (כב) וויא איין גאַזענרינג אַן דעם ריססעל איינער וויא, זאָ איין שענעס ווייב אָהנע זיטטליכקייט.
 (כג) דער וואונש דער פֿראַממען איזט אַללגעמיינעס וואַהל, דיא גאַטטלאָזען האַפֿען נור אויף אונגליק.
 (כד) מאַנכער שפענדעט, אונד ווירד רייכער, מאַנכער פֿערווייגערט דאַן געכיהרליכע אונד ווירד גור אַרמער.
 (כה) איין זעגענשפענדערעס הערץ געדייהעט, עס נעהרט זיך, אינדעם עס אַנדערע זעטטיגט.
 (כו) ווער זיינען געטריידעפֿאַרראַטה צוריקהעלט, דען פֿערפֿלוכט דאַן פֿאַלק,
 געזענגעט ווירד דאַן הויפט דעססען, דער איהן פֿיילביעטעט.
 (כז) ווער פֿריינדליך בעגריסט, אונד געפֿעלליג אַנווכט, פֿאַרדערע ער אויך דעם געכערס נאַכטהייל, עס ווירד איהם געוועהרט.
 (כח) ווער אויף רייכטהום פֿערטרויט, וועלקט באַלד דאַהן, דיא פֿראַממען בליעהען וויא פֿרישעס לויב.
 ווער

(טז) אשחחן, היא תתמך כבוד הבית כי תדע לכלכל הולאות הבית כפי משפט הנכון מבלי חוסר ועודף. ועריצים, המה האנשים אשר בזעת אפס יתאמנו להניח טרף לביתם, יתמכו עשר. (יז) גמל גפשו, מוסר למעלה על אשת חן ועריצים, ואמר שאם גם החריפות הוא טוב מאד, זה אך אם לא תעבור אל מדת הכילות למנוע מעלמו כל תענוג כי אך גמל נפשו הוא איש חסד וגו'. (יח) רשע עישה, הרשע לא ישיג את חפצו בכל אשר יעשה, חורע לדקה יש לו שבר אמת. ושקר כמו שקר (כן מלך). (יט) כן צדקה לחיים, לדעתי כן הוא לאמת (עיין שרש' לרד"ק). ושעור הכתוב ה'דק' תוליד לחיים והרעה תרדוף את הרשע למותו. (כא) יד ליד לא ינקה, מאד השביל השלם רא"א לנאר הפסוק הזה, והכוונה כי העוסק אם גם ינחיל אדם אחר לבניו ולבני בניו אחריו בכל זאת לא ינקה ולנסוף יאבד העושר הוא צענין רע, אולם זהו ה'דק' אשר לא ישיגו נאהלו עולה נמלט. (כב) גום זהב, יסר כ"ף הדמיון במאמר הראשון ומלת כן במאמר השני כדרך המליץ לחסר היחוסים, ובתשלומו כגום זהב וגו' כן אשה יפה. (כד) יש משור, הכוונה כי לכל יש עת, עת לפזר ועת לכנוס. (כה) נפש ברכה חדשו, תרגמתי כדעת השלם הרא"א שענינו הנפש אשר תשפיע ברכה היא תדען, כי כמה שתרוה אחרים היא עלמה תרוה ותתענג. ובא מרה ויורא בל"ז לפי שהכוונה על האיש אשר לו נפש טובה, גם מליגו נפש בזכר, אחד נפש (במדבר ל"א ב"ח); וקרוב לזה פירש הרלב"ג אך שהוא יסובב הדברים כדרכו על השתכלות בחכמות. (כו) שחר טוב, לדעת כל המפרשי שקדמוני לא ידעתי לכון היטיב המשך שני המאמרים האלה כאשר יבין המשביל, ולכן בחרתי בדרך אחרת, והוא שהכוונה כי האיש אשר יסר את פני רעהו בטוב טעם ויבקש ממנו דבר מה באופן הרגיו והתמנה, אז אם גם אשר יבקש הוא לרעת הממלא חפצו בכל זאת תנתן לו שאלתו ובקשתו. ואמר תבואנו בלשון נקבה כנהוג על דבר בלתי נודע. (כח) בוטח בעשרו הוא יפול, כנר בארמי במ"ח כי נפל ונבל אחד המה במושגם וכן השביל השלם רא"א לתרגם כאן.

(כט) עֲבַד בֵּיתוֹ וַיִּנְחַל רוּחַ
 וְעָבַד אֱוִיל לַחֲכָם לֵב:
 (ל) פְּרִי צְדִיק עֵץ חַיִּים
 וְלִקְחָ נַפְשׁוֹת הַכֶּסֶם:
 (לא) הֵן צְדִיק בְּאֶרֶץ יִשְׁלָם
 אֶף כִּי רָשָׁע וְהוֹמֵא:

(כט) עובר ביתו ינחל רוח.
 אדם עבד שינחיל רוח תמיד
 ואינו יגע בתורה ולא
 במלאכה סוף עובר את בני
 ביתו שאין להם מה לאכול:
 (ל) פרי לדיק. גמול פירות
 מעשה הלדיקי' עץ חיים הם
 לעולם: ולקח נפשות חכם.
 מי שהוא חכם קונה לו
 נפשות שמלמדם דרך טוב
 והרי הם לו כאלו קינאם
 כענין שא' ואת הנפש אשר
 עשו בחקר (בראשית י"ב):
 (לא) הן לדיק בארץ ישולם.
 למה יבטח הרשע בשעה
 שמלמדת לו הלל הוא רואה
 שהלדיק משתלם שכל
 העבירה שבעודו על הארץ
 בחיים ואף כי רשע וחוטא
 וב"ש מסופו של רשע להשתל'
 לו או בחייו או במותו:

י ב

(ב) אֱהָב מוֹסֵר אֱהָב דַּעַת
 וְשׁוֹנֵא תוֹכַחַת בְּעַר:
 (ג) טוֹב יִפְיֵק רְצוֹן מִיְהוּה
 וְאִישׁ מִזְמוֹת יִרְשָׁע:
 (ג) לֹא יִכּוֹן אָדָם בְּרָשָׁע
 וְשָׂרֵשׁ צְדִיקִים בְּלִימוֹט:
 (ד) אֲשֶׁת חֵיל עֲטָרַת בַּעֲלָהּ
 וְכָרֶקֶב בְּעַצְמוֹתָיו מִבִּישָׁה:
 (ה) מַחֲשָׁבוֹת צְדִיקִים מִשְׁפָּט
 תַּחְבְּלוֹת רָשָׁעִים מִרְמָה:
 (ו) דְּבַרֵי רָשָׁעִים אֲרֻב־דָּם
 וּפִי יִשְׂרָיִם יִצְיָלָם:
 (ז) הַפּוֹךְ רָשָׁעִים וְאִינָם
 וּבֵית צְדִיקִים יַעֲמֹד:
 (ח) לְפִי שִׁכְרוּ יִהְלֵל אִישׁ
 וְנַעֲוֶה לֵב יִהְיֶה לָבוֹז:

י ב (ב) טוב יפיק.
 מוליא מן הקב"ה
 נחת רוח להניח טובה
 לעולם: ואיש מזמורת רשע.
 ובעל עלילות רשע מקייב
 את הנדירות להניח רעה
 וכן הוא אומר (קהלת ט')
 וחוטא אחד יאבד טובה
 הרבה: (ג) לא יכון אדם
 ברשע. לא יתבסס:
 (ד) וכרקב. תולעת הנכנס
 חוד העצמות ועוין אותם
 כן אשה מזישה ורע' שמעיה
 נושים: (ו) דברי רשעים
 ארוב דם. יועלים לרבות
 בידים או ע"י עדות שקר:
 ופי ישרים. בשומעים את
 עתם ילילום לנרדפים
 שמגלים את עתם או אם
 עדים הם מזימין אותם:
 (ז) הפוך רשעים. כמו
 להפוך כמהפכת רגע
 נהפכים: ואינם. כלים
 כגון קדום: ובית לדיקים
 יעמוד. יתקיים: (ח) לפי
 שכלו יהלל איש. אם חכם
 מן התורה הוא יהי לבוז.

טוב

שכלו יהלל איש. אם חכם מן התורה הוא יהי לבוז. נעוה כמו נעוטי משמוע (ישעי' ב"ח) וכן בן נעות המרדו' (שמואל א' כ') .
 וי